

Mojca Medvešek
Tatjana Balažič Bulc

DOPOLNILNI POUK MATERNEGA JEZIKA IN KULTURE OTROK DRUGIH NARODNOSTI V SLOVENIJI: IMPLEMENTACIJA V PRAKSI

Uvod¹

Vključevanje učenja maternih jezikov v izobraževalni sistem je eno ključnih vprašanj, s katerimi se soočajo večjezikovne in večkulturne družbe. In med takšne države se zagotovo uvršča tudi Slovenija. Po podatkih Eurostata (2024) je bilo namreč leta 2023 med 2.116.972 prebivalci Slovenije kar 309.289 ali 14,6 % takih, ki so imeli prvo prebivališče v tujini. V prvem četrtletju leta 2023 je bilo v Sloveniji 189.796 prebivalcev s tujim državljanstvom, kar je predstavljalo 8,9 % vseh prebivalcev (SURS, 2024a), še precej več pa je prebivalcev, ki so pripadniki druge, tretje itd. generacije priseljencev. Še vedno se v največjem številu v Slovenijo priseljujejo državljani držav nekdanje Jugoslavije, zlasti Bosne in Hercegovine, pa tudi Ukrajine, Kosova, Srbije in Severne Makedonije (SURS, 2022). Delež priseljencev in njihovih potomcev iz leta v leto konstantno narašča (SURS, 2024b) in glede na aktualne trende ni verjetno, da se bo priseljevanje v bližnji prihodnosti zmanjšalo, verjetnost pa je, da se bo strukturno spremenilo.

.....
1 Poglavje je nastalo v okviru Strokovno-razvojne naloge Dopolnilni pouk maternih jezikov (nemščina, albanščina, makedonščina, srbščina, ruščina, bosanščina, ukrajinščina, francoščina in hrvaščina) in kulture za otroke drugih narodnosti v letu 2024 (št. pogodbe: C3350-24-431003), ki jo financira Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje Republike Slovenije, ter programskih skupin Manjšinske in etnične študije ter slovensko narodno vprašanje (P5-0081) in Slovenski jezik – bazične, kontrastivne in aplikativne raziskave (P6-0215), ki ju financira Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije, vse iz državnega proračuna.

Rezultat priseljevanja je večja jezikovna, kulturna, etnična in verska raznolikost v družbi, posledično pa tudi v izobraževalnem sistemu, saj je v šolah vse več otrok s priseljskim ozadjem, tj. priseljencev in potomcev priseljencev. Podatki kažejo, da so v Sloveniji (in to velja za velik del držav) priseljenci in njihovi potomci manj uspešni v izobraževalnem sistemu kot prebivalci, rojeni v Sloveniji (Medvešek et al., 2022a). Strokovnjaki so si enotni o ključnem pomenu znanja učnega jezika v izobraževalnem sistemu za izobraževalni uspeh učencev s priseljskim ozadjem, medtem ko si mnenja o pomenu znanja priseljskih jezikov oziroma prvih jezikov učencev s priseljskim ozadjem za njihovo izobraževanje nasprotujejo (Edele et al., 2023, 350). Stroka tudi ni povsem poenotena glede teze o soodvisnosti med znanjem prvega jezika in učnega jezika, tj. jezika izobraževanja, ki je najpogostejše tudi jezik države priselitve oziroma drugi jezik (jezik okolja). Ta predvideva, da učenci lahko dobro obvladajo drugi jezik le v primeru, če pred tem že dobro obvladajo svoj prvi jezik (Cummins, 2001; Heckmann, 2008, 77–78). Ne glede na to, da teza o soodvisnosti, da je dobro znanje prvega jezika pogoj za dobro znanje drugega jezika, ni nedvoumno dokazana, ima še vedno široko podporo. Predvsem pa ne smemo pozabiti, da ima znanje prvega jezika za učence s priseljskim ozadjem širši pomen in ni zgolj orodje za (morebitno) hitrejše in boljše obvladovanje jezika države priselitve, saj je jezik za vsakega človeka pomemben kazalnik njegove kulturne (etnične) identitete.

Ko govorimo o otrocih s priseljskim ozadjem, imamo v mislih dve skupini učencev. Prva skupina so otroci priseljencev, tj. prva generacija priseljencev, pri katerih je v ospredju vprašanje uspešnega vključevanja v izobraževalni sistem, ki je ključno za njihov osebni in poklicni razvoj ter integracijo, hkrati pa pomembno prispeva k izgradnji kohezivne družbe. Temeljni pogoj za uspešno vključitev v izobraževalni proces je obvladovanje učnega jezika, v našem primeru slovenščine, most do učnega jezika pa je zagotovo materni jezik učencev. Druga skupina učencev so potomci priseljencev, ki so od rojstva potopljani (tudi ali samo) v jezik okolja. Obvladanje učnega jezika zanje večinoma ni vprašljivo, vprašanje pa je, ali jim je zagotovljeno učenje maternega² jezika. V idealnem scenariju bi bili podporni ukrepi jezikovne

.....
 2 Pojem materni jezik uporablja skladno z uradno terminologijo, kot sopomenko pojmu prvi jezik, saj Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje organizira dopolnilni pouk maternih jezikov in kultur otrok drugih narodnosti. Dejstvo pa je, da so strategije rabe jezikov v družinah s priseljskim ozadjem zelo raznolike, zato bi bila v danem kontekstu najustreznejša raba pojma družinski jezik(i), ki najnatančneje zajame jezikovni profil govorca.

politike usmerjeni tako v učenje učnega jezika, torej slovenščine, kot tudi v ohranjanje maternih/prvih/družinskih jezikov priseljencev oziroma, bolje rečeno, vseh jezikovnih skupnosti v Sloveniji. Vse to pa bi morali spremljati ukrepi, namenjeni ozaveščanju večinskega prebivalstva o koristnosti takšne jezikovne politike za oblikovanje kohezivne družbe.

Pogosto lahko zasledimo, da se učenje maternih jezikov v Sloveniji izvaja v treh oblikah, kot: 1) dopolnilni pouk maternega jezika in kulture (DPMJK) v osnovnih in srednjih šolah, 2) obvezni ali neobvezni izbirni predmet, ki je del šolskega kurikula in je financiran s strani nacionalnega izobraževalnega sistema³ in 3) tečaj maternega jezika, ki ga organizira priseljska skupnost pod okriljem »priseljenskih«⁴ društev. V poglavju se osredotočava na izvajanje DPMJK, in sicer so v ospredju najine raziskovalne pozornosti izzivi, s katerimi se srečujejo učitelji⁴ pri izvajanju pouka, ki je edina relativno kontinuirana možnost učenja prvih jezikov učencev s priseljskim ozadjem v Sloveniji.

DPMJK med jezikovno politiko in prakso

Slovenska jezikovna politika izhaja iz strokovno podprte domneve, da je dobro razvita jezikovna zmožnost v prvem jeziku, ki pri drugih jezikovnih manjšinah, vključno s priseljskimi skupnostmi, ni slovenščina, eden od temeljnih pogojev za razvoj jezikovne zmožnosti v slovenščini ter upoštevanja, da je učenje prvega jezika ena izmed osnovnih človekovih pravic. Spodbujanje učenja maternih jezikov otrok s priseljskim ozadjem je načrtano v različnih dokumentih, ki vključujejo področje izobraževalne jezikovne politike v Sloveniji. Izhodišče jezikovne politike za izvajanje DPMJK je 61. člen Ustave Republike Slovenije (Luthar et al., 2022), ki vsakomur omogoča, da svobodno izraža pripadnost k svojemu narodu ali narodni skupnosti, da goji in izraža svojo kulturo ter uporablja svoj jezik in pisavo, na način, kot ga

.....
3 Pri tem je treba opozoriti, da poučevanje priseljenskih jezikov v obliki obveznih in neobveznih izbirnih predmetov dejansko ni namenjeno maternim govorcem posameznega jezika, saj so učni načrti zasnovani za učenje tujega jezika in se v predmet lahko vključijo vsi učenci, ne glede na predznanje jezika oziroma jezikovno ozadje. Na drugi strani pa tudi učitelji, ki te predmete poučujejo, niso usposobljeni za poučevanje govorcev prvega jezika (Balažic Bulc & Požgaj Hadži, 2018). Pomembni pomanjkljivosti te oblike sta, da se izbirni predmet izvaja v skladu s kadrovskimi zmožnostmi posamezne šole in ne v skladu z izraženim interesom učencev ter da je nabor jezikov omejen.

4 Moška oblika je rabljena nevtrarno in pomeni tako učitelje kot učiteljice.

določi zakon. Otroci priseljenci oziroma vsi, katerih materni jezik ni slovenščina in so vključeni v osnovnošolsko izobraževanje, naj bi imeli možnost učenja maternega jezika. V Zakonu o osnovni šoli je ta možnost zapisana od leta 1996 (ZOsn, 1996, 10. čl.). Trenutno veljavni Zakon o osnovni šoli (ZOsn, 2006, 8. čl.) določa, da se za otroke, ki prebivajo v Republiki Sloveniji in katerih materni jezik ni slovenski jezik, ob vključitvi v osnovno šolo organizira pouk slovenskega jezika in kulture, s sodelovanjem z državami izvora pa tudi pouk njihovega maternega jezika in kulture. Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (ZOFVI, 2008, 81. člen) pa določa, da se sredstva za poučevanje maternega jezika za tujce, vključene v redno osnovnošolsko in srednješolsko izobraževanje, zagotavljajo iz državnega proračuna.

Poleg zakonske opredelitve obstajajo še različne smernice in strategije, katerih uresničevanje ni obvezujoče. Učenje maternega jezika otrok priseljencev spodbuja *Strategija vključevanja otrok, učencev in dijakov migrantov v sistem vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji* (2007). Dve leti pozneje so bili ukrepi za spodbujanje učenja maternega jezika predvideni v *Smernicah za izobraževanje otrok tujcev v vrtcih in šolah* (2009) in ravno tako v dopolnjeni verziji *Smernic za vključevanje otrok priseljencev v vrtce in šole* (2012). Poučevanje maternih jezikov učencev in dijakov, ki jim slovenščina ni materni jezik, je bilo podprto še v *Beli knjigi o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji* (Krek & Metljak, 2011). V njej je celo zapisano, da naj bi šole učenje priseljskih jezikov ponujale v obliki izbirnih predmetov po posebnem kurikulumu, upoštevajoč posebne organizacijske pogoje (Krek & Metljak, 2011, 34). Poleg tega naj bi pouk jezikov v slovenskih šolah na ustrezen način (z medkulturnim in večjezičnim ozaveščanjem) vključeval tudi jezike, ki niso del kurikula, so pa prisotni v širšem ali ožjem neposrednem učnem okolju, npr. materni jeziki učencev (Krek & Metljak, 2011, 34–35). V tem pogledu so upoštevane tudi pravice jezikovnih skupnosti, opredeljene v *Deklaraciji Republike Slovenije o položaju narodnih skupnosti pripadnikov narodov nekdanje SFRJ v Republiki Sloveniji* (2011).

Ukrepe, ki se nanašajo na izvedbo in promocijo DPMJK, najdemo tudi v aktualni *Resoluciji o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2021–2025* (2021), posredno pri doseganju cilja promocija dvojezičnosti oziroma večjezičnosti ter raznojezičnosti, natančneje pa v točki 2.2.5.3, ki se nanaša na jezike pripadnic in pripadnikov različnih manjšinskih etničnih skupnosti, priseljenk in priseljencev ter njihovih potomk in potomcev. Kot glavni cilj

je navedena krepitev njihove jezikovne zmožnosti, za doseganje cilja pa so predvideni različni ukrepi, med katerimi se na DPMJK nanaša predvsem ukrep iz prve alineje, tj. stalna podpora izvajanju pouka maternih jezikov priseljskih otrok v osnovnih šolah (v skladu z 8. členom Zakona o osnovni šoli) in ozaveščanje o obstoju mehanizmov Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport (danes Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje, v nadaljevanju MVI) za podporo izvajanja.

Iz navedenega je razvidno, da slovenski pravni okvir in jezikovnopolitični dokumenti govorcem in govorkam, katerih prvi jezik ni slovenščina, omogočajo pravico ohranjati materni jezik in kulturo v skladu s človekovimi pravicami in načeli Evropske unije. V želji, da bi se med drugim izboljšal pravni položaj najštevilčnejših manjšinskih skupnosti, tj. skupnosti z območja nekdanje skupne države, je bil sprejet *Zakon o uresničevanju kolektivnih kulturnih pravic narodnih skupnostih pripadnikov narodov nekdanje Socialistične federativne republike Jugoslavije v Republiki Sloveniji* (2024), v katerem je v 4. odstavku 4. člena zapisano, da »Uresničevanje kulturnih pravic pripadnikov narodov nekdanje SFRJ v RS na področju osnovnošolskega in srednješolskega učenja maternega jezika in kulture po tem zakonu zagotavlja ministrstvo, pristojno za vzgojo in izobraževanje.« Kaj novega, če sploh kaj, bo prinesel nov zakon na področju poučevanja maternih jezikov učencev s priseljskim ozadjem, bomo videli v prihodnosti.

Formalnopravno so pravice do učenja maternih jezikov zagotovljene, vprašanje pa je, kako se te pravice udeležujejo v praksi. Izvajanje DPMJK se je začelo v začetku devetdesetih let 20. stoletja, najprej leta 1993 z makedonščino (Motik & Steiner, 2012, 3), postopno pa se je nabor jezikov večal in s tem tudi število učencev. Za izvajanje DPMJK so pomembni sklenjeni dvostranski sporazumi za področje izobraževanja in medresorski protokoli Republike Slovenije z državami, iz katerih prihajajo priseljenci, saj sredstva za plačilo učiteljev zagotavljajo države izvora oziroma, če to ni urejeno, različna društva, starši učencev, ki bodo pouk obiskovali, ali druge osebe. Na drugi strani MVI zagotavlja prostor in infrastrukturo oziroma letni pavšalni znesek na učenca oziroma dijaka, ki obiskuje dopolnilni pouk, in sicer tako, da vsako leto ob začetku šolskega leta objavi povabilo osnovnim in srednjim šolam, da oddajo vlogo za sofinanciranje DPMJK. Do sedaj se je na posameznih osnovnih šolah po Sloveniji za učence s priseljskim ozadjem izvajal dopolnilni pouk za albanščino, bosanščino, francoščino, hrvaščino, makedonščino, nemščino,

nizozemščino, srbsčino, ruščino, kitajščino in ukrajinščino. Ne izvaja pa se vsako leto pouk vseh jezikov. Vendar pa je konkretnjših raziskav, ki bi preučevale izvedbo DPMJK, malo (gl. npr. Vižintin, 2009; Germ, 2016).

Raziskava

V raziskavi se osredotočamo na izzive, s katerimi se učitelji soočajo pri izvajanju DPMJK. V zadnjih letih zaznavamo rast števila otrok, vključenih v DPMJK, hkrati pa se pojavljajo tudi negativni odzivi večinskega prebivalstva do njegovega izvajanja (Medvešek et al., 2022b). V poglavju se osredotočamo na naslednja raziskovalna vprašanja:

1. Kakšni so organizacijski pogoji za izvajanje DPMJK (čas, prostor, financiranje)?
2. Kako poteka sodelovanje med učitelji DPMJK in šolami?
3. Kako izboljšati vključenost DPMJK v šolsko okolje?

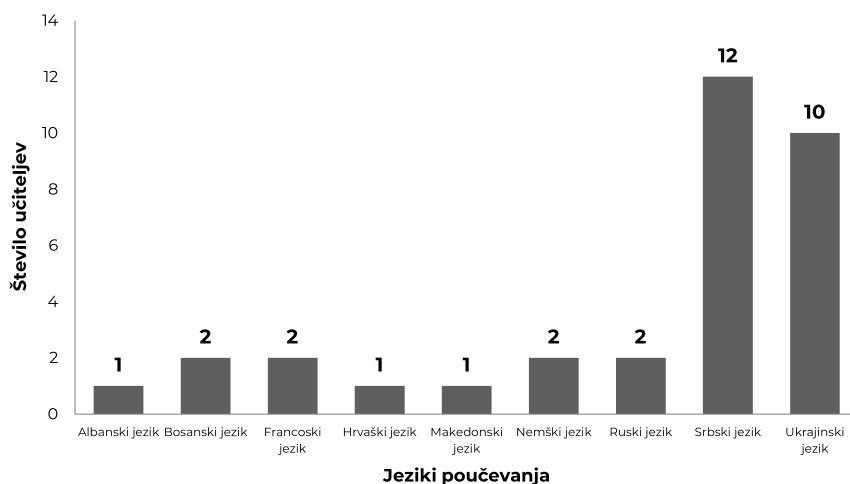
Rezultati raziskave bodo v pomoč pri izdelavi smernic za izboljševanje kakovosti izobraževanja in boljšo podporo pri izvajanju DPMJK v Sloveniji.

Raziskovalna metoda

Raziskavo sva izvedli marca in aprila 2024 s spletnim vprašalnikom v orodju 1ka. Spletni vprašalnik vključuje različne vsebinske sklope: od načina izvajanja DPMJK in izzivov, s katerimi se učitelji srečujejo pri pouku, do profila in potreb učencev ter sodelovanja s šolo, kulturnimi društvi itd. Kontakte učiteljev oziroma koordinatorjev DPMJK nam je posredovalo MVI, za kar se jim zahvaljujemo. Pri tem se je pokazalo, da ne razpolagamo s popolnim seznamom učiteljev DPMJK in dejansko ne vemo, koliko je vseh učiteljev, ki izvajajo DPMJK v Sloveniji. Učiteljem, katerih kontaktov nismo imeli, so anketo posredovali koordinatorji. Izpolnilo jo je 33 učiteljev. Na podlagi podatkov MVI in podatkov, zbranih v anketi, predvidevamo, da v šolskem letu 2023/24 DPMJK izvaja 42 učiteljev, kar pomeni, da je stopnja sodelovanja v anketi visoka, 78,6 %.

Rezultati in razprava

Na vprašalnik so se odzvali učitelji albanskega, hrvaškega, bosanskega, makedonskega, ukrajinskega, nemškega, srbskega, ruskega in francoskega jezika (gl. graf 1).

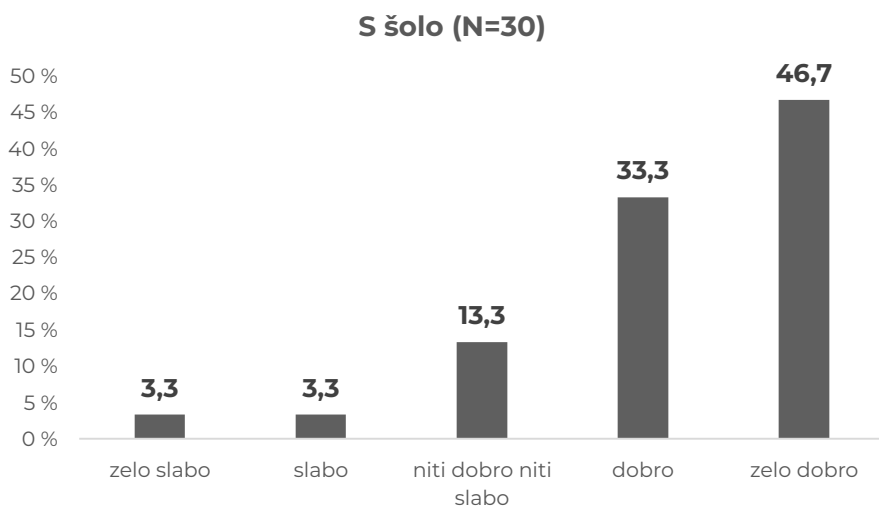
Graf 1: Število respondentov po jezikih, $N = 33$

Glede organizacijskih pogojev za izvajanje DPMJK, ki se nanašajo na čas, prostor in financiranje, se je pokazalo, da je 14 (42,4 %) učiteljev napotila država izvora, ki tudi financira njihovo delovanje v Sloveniji. To so učitelji hrvaščine, srbsčine in makedonščine. Osem učiteljev je odgovorilo, da njihovo delo organizira društvo, ki jih tudi financira. To so bili učitelji, ki učijo ukrajinsčino, bosanščino, francoščino, nemščino in ruščino. En učitelj ruskega jezika je odgovoril, da njegovo delo organizirajo in financirajo starši. Nekateri učitelji ukrajinskega in učitelji albanskega jezika pa so izpostavili, da je njihovo poučevanje prostovoljno.

Večina, 31 učiteljev DPMJK izvaja v šoli, bodisi v času podaljšanega bivanja (36,4 %) ali po zaključenem podaljšanem bivanju (42,4 %). Samo en učitelj poučuje materni jezik pred začetkom rednega pouka, medtem ko štirje

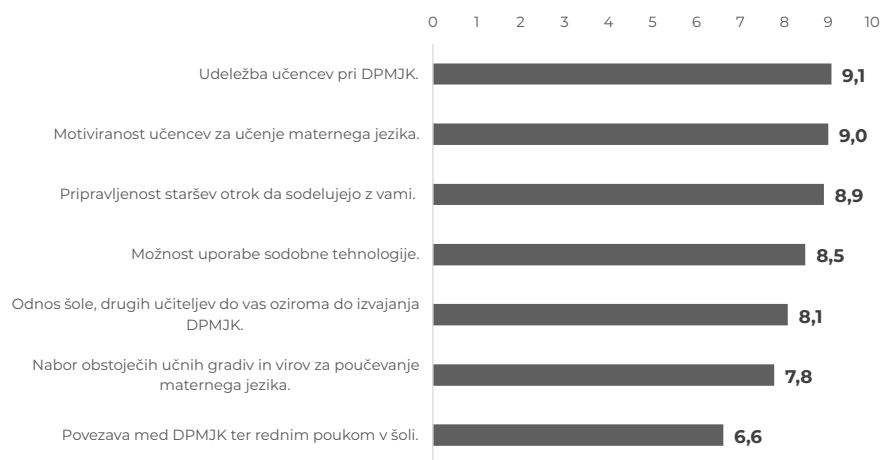
učitelji ukrajinskega jezika poučujejo ob sobotah. Poučevanje maternega jezika pa ne poteka samo v šolah. Nekateri učitelji izvajajo pouk tudi v prostori-
rih društev, v verskih objektih, v mestni knjižnici ali na daljavo prek spleta.

Glede drugega raziskovalnega vprašanja, ki se osredotoča na sodelovanje med učitelji DPMJK in šolami, ugotavljamo, da učitelji, ki izvajajo DPMJK v šolskih prostorih, večinoma pozitivno ocenjujejo to sodelovanje. Kar 80 % učiteljev ga je namreč označilo kot dobro ali zelo dobro.

Graf 2: Sodelovanje učiteljev s šolo

Vendar pa odgovori na vprašanje, kako bi lahko izboljšali sodelovanje s šolo, kažejo, da večje povezanosti z učitelji šolskih predmetov in z drugimi šolskimi dejavnostmi ni, kar potrjujejo tudi odgovori pri oceni posameznih vidikov izvajanja DPMJK (gl. graf 3), kjer je najslabše ocenjena ravno povezanost DPMJK in rednega pouka.

Graf 3: Ocena posameznih vidikov izvajanja DPMJK, na lestvici od 0 do 10, kjer je 0 – zelo slabo in 10 – zelo dobro.

Učitelji so glede možnosti za izboljšanje vključenosti DPMJK v šolsko okolje že sami podali nekatere rešitve. Želijo si večje vidnosti v šoli (npr. obvestila o izvajanju DPMJK na oglasnih tablah in na šolski spletni strani), pomoči vodstva in razrednikov pri obveščanju staršev o možnostih učenja maternih jezikov, vključevanja v interesne dejavnosti in sodelovanja na prireditvah ali pri drugih projektih. Tovrstno sodelovanje bi lahko vsaj delno prispevalo tudi k zmanjševanju negativnih odzivov večinskega prebivalstva do učenja maternih jezikov oziroma do večje informiranosti večinskega prebivalstva o namenu izvajanja DPMJK.

Iz zgornjih rezultatov bi lahko sklepali, da šole še vedno, kljub primerom dobrih praks, ki so se razvile že pred dobrim desetletjem (gl. npr. Vižintin, 2009), v večini primerov nudijo samo prostor za izvedbo DPMJK in ne izkoristijo potenciala pouka maternih jezikov. In v prvi vrsti je to razvijanje medkulturnega dialoga (pod. tudi Vižintin, 2010). Kot meni Cummins (2001, 17), je pred pedagogi in oblikovalci politik izziv, kako vplivati na razvoj nacionalne identitete na način, da bodo spoštovane pravice vseh prebivalcev, hkrati pa bodo maksimizirani njihovi jezikovni, kulturni in ekonomski resursi.

Sklep

Vključevanje otrok s priseljenkim ozadjem, predvsem otrok prve generacije priseljencev, v izobraževalni sistem je v prvi vrsti povezano z učenjem učnega jezika. Za njihov izobraževalni uspeh je ključno, da se dobro naučijo učni jezik. Vendar pa to ne pomeni, da morajo opustiti svoj materni jezik, saj je ohranjanje in dobro znanje maternega jezika pomembno tako za usvajanje učnega jezika kot za njihov osebni ter profesionalni razvoj.

Formalnopravno v Sloveniji omogočamo otrokom s priseljenkim ozadjem učenje maternih jezikov zlasti v obliki DPMJK, vendar se implementacija pouka maternih jezikov sooča s številnimi izzivi, med katerimi so nefinanciranje dela učiteljev s strani držav izvora ter pomanjkanje interesa v šolah, da prepoznajo pomen DPMJK in poskrbijo za večjo povezanost s šolskim okoljem, kurikulumom in drugimi starši, kar potrjujejo tudi rezultati ankete, izvedene med učitelji DPMJK.

Na to problematiko stroka opozarja že skoraj dve desetletji, zato se zdi ključnega pomena aktivnejša vloga oblikovalcev izobraževalne jezikovne politike, predvsem pa MVI, pri spodbujanju in uvajanju novih praks v šolsko okolje.

Viri in literatura

Balažic Bulc, T. & V. Požgaj Hadži (2018): Južnoslovanski jeziki v slovenskem izobraževanju: kaj preostane majhnim? Slavistična revija, 66, 2, 91–105.

Cummins, J. (2001): Bilingual Children's Mother Tongue: Why is it important for education? Sprogforum, 19, 2, 15–20. <http://bibliotek.magnificat.se/wp-content/uploads/2017/02/CumminsENG.pdf> (dostop 13. 12. 2024).

Deklaracija Republike Slovenije o položaju narodnih skupnosti pripadnikov narodov nekdanje SFRJ v Republiki Sloveniji (DePNNS) (2011). Uradni list RS, št. 7/2011. <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=DEKL32> (dostop 13. 12. 2024).

Edele, A., Seuring, J., Schotte, K., Kristen, C. & P. Stanat (2023): Is the First Language a Resource, an Obstacle, or Irrelevant for Language Minority Students' Education? V: Weinert, S., Blossfeld, G. J. & H.-P. Blossfeld (ur.): Education, Competence Development and Career Trajectories, Analysing Data of the National Educational Panel Study (NEPS). Cham, Springer, 349–367. <https://doi.org/10.1007/978-3-031-27007-9>.

Eurostat (2024): Population on 1 January by age, sex and group of country of birth (MIGR_POP4CTB). https://doi.org/10.2908/MIGR_POP4CTB (dostop 13. 12. 2024).

Germ, V. (2016): Izvajanje dopolnilnega pouka maternih jezikov in kultur otrok priseljencev v slovenskih osnovnih šolah. Diplomsko delo. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.

Heckmann, F. (2008): Education and Migration: Strategies for integrating migrant children in European schools and societies. A synthesis of research findings for policy-makers. Report submitted to the European Commission by the NESSE network of experts, April 2008, http://www.nesse.fr/nesse/nesse_top/activites/education-and-migration (dostop 13. 12. 2024).

Krek, J. & M. Metljak (2011). Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji. Ljubljana, Ministrstvo za šolstvo in šport, Nacionalna strokovna skupina za pripravo Bele knjige o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji. <https://pismenost.acs.si/wp-content/uploads/2017/09/Bela-knjiga-o-vzgoji-in-izobra%C5%BEevanju-v-RS-2011.pdf> (dostop 13. 12. 2024).

Luthar, O., Krajnc, B., Rušt, M., Žgank, N. & D. De Vos (2022): Ustava Republike Slovenije. Ljubljana, ZRC SAZU, Založba ZRC. <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-1H4KQ43S> (dostop 13. 12. 2024).

Medvešek, M., Bešter, R. & J. Pirc (2022a): Kazalniki integracije priseljencev in potomcev priseljencev v Sloveniji. Ljubljana, Inštitut za narodnostna vprašanja.

Medvešek, M., Bešter, R. & J. Pirc (2022b): Mnenja večinskega prebivalstva Slovenije o priseljevanju, priseljenkih in integraciji. Ljubljana, Inštitut za narodnostna vprašanja. <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-BE3C5OTX> (dostop 13. 12. 2024).

Motik, D. & Steiner M. (2012): Načrt/usmeritve za dopolnilni pouk maternih jezikov in kultur za pripadnike drugih jezikovnih in kulturnih skupnosti v Sloveniji (DPMJK). Ljubljana, Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. <https://www.zrss.si/wp-content/uploads/2021/09/2021-09-17-Usmeritve-za-ucenje-maternih-jezikov-in-kultur.pdf> (dostop 13. 12. 2024).

Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2021–2025 (ReNPJP21–25) (2021). Uradni list RS 94/2021. <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=RESO123> (dostop 13. 12. 2024).

Smernice za izobraževanje otrok tujcev v vrtcih in šolah (2009). Ljubljana, Zavod Republike Slovenije za šolstvo. https://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2019/programi/media/pdf/smernice/Smernice_izobrazevanje_otrok_tujcev.pdf (dostop 13. 12. 2024).

Smernice za vključevanje otrok priseljencev v vrtce in šole: Smernice za celostno vključevanje priseljencev (otrok, učencev in dijakov) iz drugih jezikovnih in kulturnih okolij v slovenski vzgojno-izobraževalni sistem (2012). Ljubljana,

Zavod Republike Slovenije za šolstvo. <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MVI/Dokumenti/Srednja-sola/Smernice-za-vkljucevanje-otrok-ucencev-in-dijakov-iz-drugih-jezikovnih-in-kulturnih-okolij-v-slovenski-vzgojno-izobrazevalni-sistem.pdf> (dostop 13. 12. 2024).

Strategija vključevanja otrok, učencev in dijakov migrantov v sistem vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji (2007). Ljubljana, Ministrstvo za šolstvo in šport. https://img.rtvsl.si/_files/2023/10/06/28_481629802277634068_strategija2.pdf (dostop 13. 12. 2024).

SURS (2022): Selitveno gibanje. Ljubljana, Statistični urad Republike Slovenije. <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/11211> (dostop 13. 12. 2024).

SURS (2024a): Osnovne skupine prebivalstva po spolu, Slovenija, četrtno. Ljubljana, Statistični urad Republike Slovenije. <https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/-/05A1002S.px/table/tableViewLayout2/> (dostop 13. 12. 2024).

SURS (2024b): Prebivalstvo, 1. julij 2024. Ljubljana, Statistični urad Republike Slovenije. <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/13178> (dostop 13. 12. 2024).

Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (ZOFVI). Uradni list RS, 16 (2007), 36 (2008), 58 (2009), 64 (2009), 65 (2009), 20 (2011), 40 (2012) – ZUJF, 57 (2012) – ZPCP-2D, 47 (2015), 46 (2016), 49 (2016), 25 (2017) – ZVaj, 123 (2021), 172 (2021), 207 (2021), 105 (2022) – ZZNŠPP, 141 (2022), 158 (2022) – ZDoh-2AA in 71 (2023). <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO445> (dostop 13. 12. 2024).

Zakon o osnovni šoli (ZOsn). Uradni list RS, 12 (1996), 33 (1997), 59 (2001), 71 (2004), 23 (2005) 53 (2005), 70 (2005), 60 (2006), 63 (2006), 81 (2006) 102 (2007), 107 (2010), 87 (2011), 40 (2012), 63 (2013), 46 (2016), 76 (2023). <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO448> (dostop 13. 12. 2024).

Vižintin, M. A. (2009): Sodelovanje slovenskih osnovnih šol z učitelji maternih jezikov otrok priseljencev. Dve domovini: razprave o izseljenstvu / Two homelands: migration studies, 30, 193–213. <https://ojs.zrc-sazu.si/twohomelands/article/view/11086> (dostop 13. 12. 2024).

Vižintin, M. A. (2010): Pouk maternega jezika in kulture pri učencih priseljencih: temelj za medkulturni dialog v slovenski osnovni šoli? Sodobna pedagogika, 61, 1, 104–120. <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-NJSO6XRT> (dostop 13. 12. 2024).

Zakon o uresničevanju kolektivnih kulturnih pravic narodnih skupnostih pripadnikov narodov nekdanje Socialistične federativne republike Jugoslavije v Republiki Sloveniji (2024). Uradni list RS, št. 45/24. <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO8922> (dostop 13. 12. 2024).